

Життя Галілея (переказ скорочено)

Бертольт Брехт

Розділ 1

Галілео Галілей, викладач математики Падуанського університету (дія відбувається у 1609 р.), прагне довести правильність нового вчення Коперника про будову Всесвіту (ідея Коперника була у тому, що Сонце нерухоме, а Земля обертається навколо цього світила).

Андре (син домоправительки) приносить молока і булочку в кабінет Галілея. Вчений запрошує хлопця подивитись на астролябію (це такий механізм, що є відображенням уявлень людей про те, що Сонце обертається навколо Землі). Галілей засуджує це вчення і каже, що настав новий час, коли люди по-справжньому можуть зрозуміти свою космічну домівку. Також він питає, чи зрозумів Андреа вчення Коперника. Той каже, що воно йому тяжко дається. Вчений хоче, щоб хлопець його зрозумів, але в цей момент до кімнати заходить мама Андреа (Синьйора Сарті) і каже, що до Галілея прийшов учень. Окрім того, вона незадоволена тим, що Галілей задурює голову її сину вченням якогось Кіпернікуса. Синьйора попросила, щоб вчений не відмовляв ще й цьому учню: можливо хоч так Галілей зміг би виплатити борг молочареві (адже чоловік купляв книжки замість того, щоб платити за молоко).

Входить заможний учень (Людовико Марсілі). Сам він був з Голландії (а дія відбувається в Італії). З розмови стає зрозуміло, що цей юнак не дуже здібний до наук, але він розповів вченому про те, що він бачив у місті (а саме – телескоп). Галілей все ж призначає хлопцю зустріч на вівторок.

Увійшла Синьйора і сказала, що за дверями чекає куратор університету. Галілей дав жінці гроші і наказав, щоб Андреа купив йому дві лінзи. Куратор каже вченому, що він не може збільшити йому платню, бо математика не така вже й потрібна наука, як, наприклад, теологія. Галілей переймається, що не зможе прожити на п'ятсот скуді (італійські гроші). У свою чергу куратор каже, що в Падуї дають свободу науці, на що Галілей згадує приклад спаленого інквізицією Джордано Бруно (його спалили якраз за те, що він проповідував вчення Коперника). Куратор порадив вченому, щоб той не згадував ім'я того, кого прокляла церква і додає, що цей приклад згадувати не варто. До того ж, продовжує куратор, країні необхідні інші дослідження (наприклад такі, що допомогли б торгівлі чи військовій справі). Але, не зважаючи на це, Галілей та куратор не знаходять спільної мови. Куратор йде.

Заходить Андреа. Галілей каже, щоб він не розказував нікому про їхні ідеї, бо власті забороняють. Хлопець приніс вченому лінзи. Поки Галілей робив із них телескоп, Андреа сказав, що теж хоче стати фізиком. Коли телескоп був готовий і протестований, вчений вирішує передати його Венеціанській вченій республіці.

Розділ 2

Великий арсенал Венеції в гавані. Радники з Дожем на чолі. Остеронь друг Галілея

Сагредо і п'ятнадцятирічна Вірджинія. Галілей тримає оксамитову подушку, на якій лежить 60-сантиметровий телескоп в кармазиновому шкіряному футлярі. На кафедрі Галілей. Позаду нього стоїть штатив для телескопа, за яким наглядає шліфувальник Федерцоні.

Представлення починається: Галілей каже, що цей винахід є плодом його сімнадцятирічних досліджень, і ця труба може знадобитися на війні. У той час як Галілей розповідає Сагредо про астрономічне застосування телескопа (вчений дивився на місяць) радники та високопосадовці дивляться в телескоп. Куратор каже, що Галілею забезпечені його п'ятсот скуді.

Розділ 3

10 січня 1610 року з допомогою телескопа Галілей відкриває в небі явища, що стверджують правильність системи Коперника. Друг Галілея остерігає його від небезпечних наслідків цих відкриттів. Галілей стверджує, що він вірить в людський розум. Вночі вони, разом з Сагредо, дивляться в телескоп. Той жахається тому, що бачить в телескопі: на його очах рушилася вся система писаного церквою світу, а саме за те, що Джордано Бруно теж розумів що до чого і розказав це людям, його було спалено інквізицією.

У цей час в кімнату заходить Куратор і, вказуючи на телескоп, каже, що цей винахід Галілея – обман, адже цю штуку можна купити в будь-якого торговця Італії! У відповідь Сагредо запрошує Куратора подивитись, які відкриття за допомогою цієї труби здійснив Галілей. Куратор каже, що з нього досить таких відкриттів. Вчений контраргументує: мовляв цей пристрій згодиться і в торгівлі, бо з його допомогою можна спостерігати за рухом зірок і таким чином прокладати шлях. Але Куратор був дуже злий, сказав, що йому більше не цікаві ці іграшки і пішов.

Галілей волів показати Сагредо ще щось, але той вже боявся підходити до телескопа. Вчений хотів показати своєму другу безліч зірок у Чумацькому шляху. Вони помітили, що вчора бачили чотири зірки позаду Юпітера, а сьогодні лише три. Шляхом математичних обчислень друзі довели, що четверта зірка ховається за планетою, отже Юпітер обертається теж! А це доводило вчення Коперника. Галілей був у захваті і хотів покликати Андреа та Синьйору подивитись на це. Сагредо спинив його і спитав, а де ж у цій світовій системі Бог? Вчений відповів, що в самих людях або ніде! Сагредо жахнувся: саме за такі слова і спалили Джордано Бруно! Вірний друг почав допитуватися в Галілея: мовляв чому вчений багато років викладав Птоломееву систему побудови Всесвіту (згідно якої Земля – центр Всесвіту), а зараз припав до думки Коперника? Галілей відповів, що все через неможливість доведення вчення Коперника раніше, а тепер, завдяки телескопу і Юпітеру, воно доведено! Сагредо каже, що люди все одно не повірять у це. Галілей відповідає, що ніхто не зможе довго відхрещуватись від очевидного. Тут до кімнати заходить Сеньйора. Галілей просить розбудити Андреа, але вона відмовляє.

До кімнати заходить Вірджинія (дочка Галілея) і просить глянути в телескоп. Але той каже, що вона там нічого не втратить і хай йде куди йшла, на месу. Вчений надумав

писати листа до герцога у Флоренцію, щоб той взяв його придворним математиком (можливо там Галілей зможе довести людям систему Коперника?). Його відмовляють від поїдки у Флоренцію, адже за погляди Галілея його там правда-таки можуть спалити.

Розділ 4

Галілей у Флоренції. Тамтешні вчені не вірять у його відкриття. Синьйора Сарті в новому будинку Галілея приводить в порядок його справи, аж тут у дверь стукає сам герцог Тосканський, або Козімо (він був ще досить молодим хлопцем). Він хоче побачити трубу. Андреа проводить його нагору. Коли герцог спостерігає за зорями у трубу, Андреа не витримує і починає показувати на схемах дві системи: неправильну і систему Коперника. Між хлопцями відбулась бійка, бо герцог забрав собі схему однієї з систем.

Тут приходить Галілей із університетськими професорами і каже, що дуже радий можливості показати свої відкриття вченим при великому герцогові. Вчений починає доводити свою теорію, але професори виступають проти. Вони навіть звинувачують його в тому, що труба показує неправильні речі. Але герцог не проти цієї теорії, і тоді професорам доводиться дивитись у телескоп. Вони все одно не вірять, ссилаючись на авторитет Арістотеля. Коли ж Галілей сумнівається в його вченні, то більшість вчених жахаються, бо це – пряме протиріччя церкві.

Один із придворних каже, що бесіда трохи затягнулась, а герцогу ще сьогодні потрібно встигнути на бал. Герцог покидає вчених. Галілей продовжує дослідження. До нього доходять звістки про те, що в місті лютує чума.

Розділ 5

Зранку приходить Вірджинія: вона хоче покинути місто, бо боїться захворіти. Синьйора сказала, що теж хоче виїхати з міста. Тут заходить герцогський лакей і каже, що герцог надав Галілею карету, що ось-ось прибуде. Але Галілей не хоче їхати, адже тут всі його записи. Разом з ним залишається і Синьйора.

У місті паніка: тих, хто не встиг виїхати солдати відрізають від "здорової" частини міста. Вони загнали Галілея назад в дім, коли той шукав де взяти молока й булочку. У будинок забігає Андреа. Виявляється він втік з карети. Вчений розповідає хлопцю, що побачив у телескоп як Венера обертається навколо Сонця. Тепер у Галілея точно є всі докази (потім він хоче повезти їх у Рим). Вчений просить Андреа знайти карту з орбітою Меркурія.

Розділ 6

1616 рік. "Колегіум Романум" — дослідний інститут у Ватикані, підтверджує відкриття Галілея. Там є високопоставлене духовенство, ченці та вчені. Остеронь стоїть Галілей. Усі високопосадовці сміються з вченого: мовляв ніхто не зможе такими казками обдурити Римську Колегію. У залу заходять два астрономи колегіуму. Вони хочуть переконати Колегіум у вірності вчення Коперника. У той час Галілей щось вронив на підлогу (певне, щоб його помітили). Колегіум каже, що існування людини не в центрі Всесвіту заперечує Святе письмо (адже там написано, що людина – вінець Божого творіння, отже Бог не міг її послати на маленьку планетку, що летить невідомо

куди). Високопосадовці натякають, що Галілей дуже схожий на того чоловіка, якого вони не так давно спалили за схожі погляди (чиновники натякають на долю вже відомого нам Джордано Бруно).

Тут до кімнати заходить Клавіус у супроводі астрономів. Він каже, що все правильно. Нарешті вчені у Римі визнали вчення Галілея-Коперника. Галілей на це відповідає: "Я переміг? Ні, не я, а розум переміг!".

Але інквізиція вносить вчення Коперника до індексу (5 березня 1616 року).

Розділ 7

Будинок кардинала Белларміна у Римі. Бал у повному розпалі. У вестибюлі, де двоє духовних секретарів грають у шахи і кидають зауваження щодо гостей, кілька дам і панів аплодисментами стрічають Галілея. Він іде в супроводі своєї дочки Вірджинії та її нареченого Людовико Марсілі. Люди розважаються. Аж тут заходять старий кардинал з інквізитором і знову перечать вченню Галілея. Вони разом із секретарями кажуть, що колегіумом інквізиції вчення Коперника визнано хибним, і кардинал має змусити Галілея відмовитись від нього. Але водночас високопосадовці кажуть, що зацікавленні у тому, щоб Галілей і далі займався наукою. Один із них хоче якнайшвидше представити вченого комісарові священного офіціуму. Після цього Галілея виводять.

У цей час до зали знову заходить Вірджинія і починає розмову з інквізитором. Вони балакають про космос, і в той же час інквізитор питає, чи супроводить Вірджинія свого батька до Флоренції? Вона відповідає стверджувально.

Розділ 8

В палаці флорентійського посла в Римі Галілей слухає маленького ченця, який після засідання Римської Колегії пошепки передав йому ухвалу папських астрономів. Ченець розповідає, що він математик, але зрікся астрономії, бо вона, на його думку, може порушити звичний для більшості людей вир життя, адже якщо Земля – просто кам'яна брила, що літає десь у пустоті, то люди не матимуть натхнення і далі служити Богові. Галілей заперечує, аргументуючи тим, що знання і наука можуть і послужити людству, а не лише позбавити моральних орієнтирів. Також вчений каже, що правда сама не звалиться з неба. Усе треба досліджувати, вивчати, і лише в цьому випадку незрозуміле стане зрозумілим.

Розділ 9

Вісім років мовчав Галілей. Після того як на папський престол вступив новий папа, який і сам був ученим, Галілея заохочують знову взятись за свої дослідження.

Будинок Галілея у Флоренції. Учні Галілея — Федерцоні, маленький чернець і Андреа Сарті, вже юнак, зібрались на експериментальну лекцію. Сам Галілей стоїть і читає книгу. Вірджинія і Сеньйора Сарті шиють весільну білизну. До Галілея приходить вчений середніх літ, Муціус. Він хоче довести Галілею, що той неправильно зрозумів його книгу, у якій нібито проклинається вчення Коперника. Але Галілей і слухати його не хоче і додає, що навіть чума не спинила вчення Коперника. Муціус полишає будинок. Наступним заходить герцог Гафоне, що приніс книгу, яка може зацікавити вченого. Заголовок – "De maculis in sole". Присвята "Найбільшому авторитетові в галузі

фізики, Галілео Галілею". Вона теж була з астрономії. Але ця книжка дала поштовх експерименту з крижинками, що його проводив Галілей і його учні (вони науково пояснили і довели, чому крижинка не тоне у воді (бо її густина менша за густину води) і чому голка, покладена на папір, також не тоне у воді (бо маса голки розподіляється на папері)).

Входить Людовико Марсілі в дорожньому одязі. За ним слуга несе пакунки. Вірджінія біжить назустріч Людовико, обіймає його. Людовико приносить "добру" новину: старий папа при смерті, а на його місце має прийти святий-математик Барберіні. Галілей дуже радіє цьому, адже тепер він зможе вільно займатись наукою! Маленький чернець каже, що тепер Бог дозволить і фізику.

Синьйора застерігає Галілея, мовляв його вже наказали на вісім років, чи хоче він ще? Галілей не зважав на це і мовив, що час приступити до досліджень плям на Сонці (може можна довести, що і воно обертається)?

Розділ 10

В наступному десятиріччі вчення Галілея поширилось серед народу. Памфлетисти і співці балад скрізь підхоплюють нові ідеї. Під час карнавалу деякі міста Італії обрали астрономію темою карнавального походу гільдій. Проте більшість простолюду та вчених сміялися з Галілея, бо він своїми теоріями буцімто перекроїв Біблію.

Розділ 11

1633 р. Інквізиція викликає славнозвісного дослідника до Риму.

Передпокій і сходи в палаці Медічі у Флоренції. Галілей з дочкою чекають прийому у герцога.

Вниз по сходах спускається Гафоне, ректор університету. Він явно лякається, побачивши Галілея, і йде напружено, одвернувши обличчя, минає обох, ледь кивнувши. Тут з'являється ще якийсь чоловік, який каже, що Галілею зараз краще бути не у Флоренції (він проходив біля кімнати герцога і щось чув). Він каже, що вчений ще зміг би розпочати боротьбу із Венеції. Вчений відповів, що не може уявити себе втікачем і водночас обурюється: мовляв чому герцог не приймає їх, коли сам заплатив за ту книжку, яку йому приніс Галілей. Герцог вийшов, але не за тим, щоб взяти книгу, а за тим, щоб забрати вченого до Риму на інквізицію.

Розділ 12

Палати Ватикану. Папа Урбан VIII (колишній кардинал Барберіні) приймає кардинала-інквізителя. Під час аудієнції папа одягається. За дверима чути човгання багатьох ніг. Папа та кардинал розмірковують над тим, що робити з Галілеєм: з одного боку він – найвидатніший фізик світу, зоряними картами великого вченого користуються моряки, що приносить Італії неабиякий дохід, з іншого – чи не суперечать ідеї, що їх проповідує Галілей, Святому письму? Рішення все ж було прийняте – буде суд інквізиції.

Розділ 13

22 червня 1633 року Галілео Галілей перед судом інквізиції зрікається свого вчення про рух Землі. Перед цим він просидів у в'язниці близько місяця. Оточення вченого,

зокрема Андреа, не вірило в те, що Галілей зможе відмовитись від своєї теорії навіть під страхом тортур. Про те, що він зрікся повідомив дзвін святого Марка (на церкві). Тоді Андреа вимовив: "Нещасна та країна, що не має героїв!".

З'являється Галілей. За час процесу він майже невпізнанно змінився. Він чув слова Андреа. Кілька секунд чекає в дверях на привітання, але його нема. Учні сахаються від нього. Тоді він повільно і невпевнено, бо погано бачить, проходить наперед, де знаходить лаву і сідає. Андреа просить води і хоче піти, але тут Галілей спиняє його: "Ні! Нещасна та країна, якій потрібні герої!".

Розділ 14

1633-1642 рр. Галілео Галілей живе в замиському будинку поблизу Флоренції, до самої смерті лишаючись в'язнем інквізиції.

Простора кімната, в ній стіл, шкіряний стілець, глобус. Галілей, вже старий і напівсліпий, ретельно експериментує з маленькою дерев'яною кулькою на вигнутому дерев'яному жолобі. В передпокої сидить на варті чернець. Стукіт у двері. Чернець відчиняє, заходить селянин, приносить двох обскубаних гусей. Вірджинія виходить з кухні. Їй вже під сорок. Вірджинія здивовано розглядає гусей. Чернець бере з її рук і недовірливо розглядає їх. Потім заспокоєно віддає назад, і вона, держачи їх за шиї, несе їх до Галілея у велику кімнату. Вчений не впізнав, що це за птахи з першого разу – йому знову треба до лікаря, що лікує очі. Галілей також дивується, хто б це міг йому передати цей дар, але каже, що зголоднів і був би не проти, щоб їх засмажили.

Стукають у двері. Вірджинія йде до передпокою. Чернець відчиняє. Входить Андреа Сарті. Це вже людина середнього віку. Він каже, що хоче покинути Італію, щоб займатися наукою в Голландії. Галілей та Андреа досить холодно поспілкувалися. Чоловік розповів вченому, що його зречення викликало масу подібних зречень у Європі. Галілей каже, що в цьому місці він все одно працював і створив книгу "Розмови" (про основи руху). Копія книжки лежала у глобусі. Вчений запропонував Андреа взяти її до Голландії, адже тут Галілею не дають нічого публікувати. Той сказав, що це буде справжнім проривом у фізиці і додав, що Галілей поступив хитро: він виграв собі вільний час, щоб і далі таємно розвивати науку, замість того, щоб просто вмерти. Вчений каже, що Андреа марно прославляє його, бо Галілей просто злякався фізичних тортур і додає, що за всі ці роки він зрозумів, чому церква так прагнула керувати наукою: бо якщо науці дати свободу, то вона відкриє людям очі і зробить їх життя набагато кращим тут, на Землі, і тоді церква втратить свою владу над людьми.

Розділ 15

1637 р. Книга Галілея "Розмови" переходить італійський кордон.

Висновки:

Бертольд Брехт – німецький драматург та письменник-модерніст, що створив філософську ("епічну") драму "Життя Галілея" про перепони в житті відомого італійського вченого доби Середньовіччя;

тема твору – зображення людини, яка захищає священні ідеали, право на свободу, знання та творчість;

ідея твору - "нещасна та країна, яка потребує героїв!";

наступний дуже стислий опис твору допоможе втримати сюжет в голові: "Галілео Галілей — творча особистість, невтомний трудівник, який постійно самовдосконалюється. Він багато часу проводить біля телескопа, що загрожує його зору. Навіть чума не змушує Галілея покинути місто, настільки він захоплений науковою працею. Але, не злякавшись чуми, учений все ж таки поступається "сильним світу цього", які змушують його відмовитися від теорії обертання Землі навколо Сонця. Після цього Галілей живе в заміському будинку поблизу Флоренції під наглядом церковників та іноді повертається до "старого". Він змушений віддавати всі записи. Через деякий час ученому вдається передати копію за кордон з допомогою учня Андреа (він залишає Італію, бо тепер там неможливо займатися наукою)".